

Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej

do projektu ustawy

o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz ustawy o funduszu sołeckim (Druk sejmowy nr 610)

Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej (ZGWRP) zawsze wspierał i stara się wzmocnić mechanizmy decentralizacji oraz rozwoju inicjatyw obywatelskich w Polsce. W ramach reformy decentralizacyjnej z 1990 r. gminy otrzymały osobowość prawną i możliwość wykonywania zadań własnych i zleconych, a także dysponowania swoim majątkiem. Co ważne w ramach tej reformy gminom przyznano również możliwość tworzenia takich organów pomocniczych jak sołectwa, czy osiedla.

Według art. 5 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym, gmina może tworzyć jednostki pomocnicze. Organem gminy, który posiada kompetencje w tym zakresie, jest rada gminy. Takie uregulowanie prowadzi do wniosku, że ustawodawca zdecydował o fakultatywnym charakterze tworzenia jednostek podziału pomocniczego, zatem podział pomocniczy nie ma charakteru obligatoryjnego.

ZGWRP po przeanalizowaniu szeregu dokumentów w tym raportów Najwyższej Izby Kontroli (NIK) będących, obok postulatów sołtysów, głównym powodem proponowanych zmian w ww. ustawach wskazuje jednoznacznie, że:

1. Obowiązujące przepisy ustawy ograniczają pulę środków przeznaczonych na dane sołectwo do wysokości dziesięciokrotności kwoty bazowej. Skutkiem tego przyznawane środki w takiej samej wysokości trafiają do sołectw, liczących zarówno 3000, jak i 800 osób.
2. Rady gmin nie zwiększają puli środków funduszu sołeckiego ponad standardową wysokość, obliczoną na podstawie ustawy, dlatego że obowiązujące przepisy nie pozwalają na wliczanie dodatkowych kwot do wydatków, które podlegają częściowej refundacji z budżetu państwa.
3. Kontrolowane przez NIK gminy terminowo przekazały sołtysom i wojewodzie informacje o wysokości środków funduszu, przypadających sołectwom w 2021 i 2022 r.
4. Wnioski NIK sprzed ponad 10 lat przedstawione w raporcie (P/12/134) spowodowały zwiększenie efektywności funkcjonowania funduszy sołeckich.
5. Co ciekawe, NIK zwróciła uwagę, że wśród kontrolowanych jednostek, wójtowie 10 gmin przyjęli do realizacji 35 wniosków o przyznanie środków i 29 wniosków o zmianę przedsięwzięć lub ich zakresu, pomimo iż nie zawierały one wszystkich elementów wymaganych ustawą o funduszu sołeckim. Jasno wskazuje to na wysoką świadomość współpracy władarzy gmin z sołectwami oraz chęć ich aktywizacji, a nie zniechęcania do działania.
6. Problem w funkcjonowaniu funduszy sołeckich, zdaniem NIK, leży w innym miejscu. Chodzi mianowicie o to, że refundacje były niższe niż zakładane w ustawie o funduszu sołeckim, ponieważ wojewodowie stosują (zgodnie z przepisami) tzw. mechanizm korygujący, który skutkowało obniżeniem wysokości refundacji. W efekcie, odnosząc się już do realnych danych, wskazuje to, że spośród kontrolowanych gmin pięć otrzymało w 2021 r. najniższą możliwą refundację (12 proc. wydatków poniesionych w ramach funduszy zamiast 20 proc.), osiem gmin średnią (18 proc. zamiast 30 proc.), a jedna najwyższą możliwą (24 proc. zamiast 40 proc.).

Podsumowując powyższe, ZGWRP tak jak NIK uważa, że partycypacja obywatelska wymaga, aby gminy były wyposażone w realne możliwości i narzędzia, które pozwalają wykorzystywać potencjał oddolnej aktywności społecznej dla rozwoju wspólnot lokalnych i kształtowania warunków życia w miejscu zamieszkania.

Ponadto wskazujemy jednoznacznie na zagrożenia jakie przynoszą projektowane zapisy, a do których należą przede wszystkim te mające charakter obligatoryjny:

1. Proponowane zmiany zapisu w art. 2 ustawy o funduszu sołeckim wprowadza obligatoryjny obowiązek wyodrębnienia w budżecie gminy środków stanowiących fundusz. Obligatoryjność tego przepisu sprawia, że najbiedniejsze gminy, nieposiadające żadnych wolnych środków, będą zmuszone do ich wyodrębnienia bez względu na to czy pogorszy to ich i tak słabą kondycję finansową.
2. W myśl proponowanych zapisów gminy musiałyby też, pokrywać koszty ubezpieczenia sołtysa od odpowiedzialności cywilnej i od następstw nieszczęśliwych wypadków, podczas wykonywania jego zadań. Uprawnienia te przysługiwałyby również przewodniczącym zarządów osiedli. Przepis ten uprzywilejowuje sołtysów nawet względem wóldarzy gmin oraz niektórych pracowników gminy, którzy koszt ubezpieczenia OC pokrywają z własnej kieszeni.
3. Przedstawiona zmiana przepisów dotycząca możliwości przeniesienia na sołtysa umocowania do zarządzania mieniem komunalnym wprost prowadzi do wyodrębnienia czwartego szczebla samorządu terytorialnego.

Mając powyższe na uwadze Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej **negatywnie opiniuje ww. projekt ustawy**. Związek uważa, że powstałe na skutek planowanych obligatoryjnych przepisów działania mają niewiele wspólnego z aktywizacją obywateli w odniesieniu do demokratycznych norm przyjętych w Polsce.

Poznań, dnia 10 stycznia 2025 r.

Przewodniczący Zarządu
Związku Gmin Wiejskich
Rzeczypospolitej Polskiej

Stanisław Jastrzębski